

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2024-10-31Referens
HSN-00043-2024Hälso- och
sjukvårdsnämnden

Övergångsregler för avgiftsfri tandvård

Dnr HSN-00043-2024

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden föreslår att regionstyrelsen föreslår regionfullmäktige besluta att:

- övergångsregler för avgiftsfri tandvård införs enligt följande:
 - berörda patienter som har en tandställning i munnen får den fortsatta behandlingen utförd utan avgift
 - berörda patienter som extraherat tänder som ett led i att få en fast tandställning insatt får planerad tandreglering utan avgift
 - berörda patienter som står på väntelista får utredning samt eventuell tandreglering utförd utan avgift
 - ingen annan tandvård som följd av detta är ersättningsberättigade, till exempel fyllningar, kronor, implantatbehandlingar osv. Dessa får, i förekommande fall, göras enligt det statliga tandvårdsstödet regelverk.
- Finansiering om 6,4 miljoner kronor avsätts i regionens tilläggsbudget för 2025.

Yttrande till beslutsförslaget

Hälso- och sjukvårdsnämnden anser det nödvändigt att införa övergångsregler för unga vuxna som får eller väntar på utredning samt eventuell behandling inom tandreglering. Utan dessa regler finns risk att flertalet patienter inom målgruppen efter årsskiftet väljer att inte påbörja eller fullfölja behandlingar som folktandvården bedömt att de behöver på grund av kostnaden. Det är därför av stor vikt för folkhälsan och jämlikheten att de som väntat får den hjälpen de bedömts behöva.

Sammanfattning

Regeringen har aviserat en återgång av åldersgränsen för avgiftsfri tandvård från dagens 23 år till 19 år från och med januari 2025. Med anledning av detta ser regionen behov av att införa övergångsregler för vissa patientgrupper inom tandreglering. Övergångsreglerna syftar till att säkerställa att patienter med pågående behandling eller på väntelista för utredning samt eventuell behandling inom tandreglering även efter årsskiftet kan fullfölja behandlingen inom ramen för avgiftsfrihet. Då ingen ekonomisk ersättning från staten är aviserad för övergångsregler så finansieras förslaget under 2025 med att medel avsätts i regionens tilläggsbudget för 2025.

Ärendet

Bakgrund

Regeringen har aviserat att åldern för avgiftsfri tandvård ska återgå från dagens 23 till 19 år från och med 1 januari 2025. Det formella beslutet förväntas fattas den 27 november 2024. Förändringen innebär att statsbidraget för avgiftsfri tandvård till unga vuxna tas bort, vilket medför att regionerna inte har någon finansiering för att fortsätta utföra avgiftsfri tandvård till unga vuxna. Det ges inte någon finansiering för övergångsregler i samband med förändringen.

De patienter som framför allt kommer att påverkas av beslutet med övergångsregler är de som har en pågående tandregleringsbehandling inom specialisttandvården samt de som väntar på utredning, det vill säga står på väntelista. Samtliga har initialt blivit visade för specialist via konsultation som allmäntandläkare sett behov av. Därefter har remiss skickats av allmäntandläkare till tandregleringen och patienten har placerats på väntelista.

Återgången till 19-årsgräns för avgiftsfri tandvård medför att regionens prioriteringsordning för tandvård justeras i enlighet med den nya åldersgränsen. Det innebär att prioriteringsgrupp 2, som avser avgiftsfri tandvård till barn och unga, ändras till att innefatta barn och unga upp till 19 år i stället för 23 år.

Gemensamma kriterier för tandregleringsbehandling

De fyra norrtingsregionerna har sedan länge en gemensam behovsgradering, norrtingskriterierna för tandreglering, med graderingen 1–3. Kriterierna syftar till en jämlig och behovsstyrd bedömning av vilka patienter som bör erbjudas kostnadsfri tandreglering i norra Sverige. De behov som ryms i grupperna 1 och 2 behandlas i den avgiftsfria barn- och ungdomstandvården. Här innefattas till exempel läpp-, käk-, och gomspalter, syndrom som medför ansiktsdeformiteter, utseendemässigt och/eller funktionellt störande, stora bettavvikelser samt omfattande aplasier (medfödd avsaknad av flertalet tandanlag).

Behov som ryms under gruppen 3 skall inte behandlas i den avgiftsfria barn- och ungdomstandvården. Undantag utgörs av förebyggande tandreglering vars åtgärder syftar till att avbryta en ogynnsam bettutveckling. Tandregleringsverksamheten har en åldersprioriterad väntelista samt en förturslista. Syftet med förtursväntelista är att undvika irreversibla skador eller för att undvika att försämra prognosen för en behandling avsevärt om behandling försenas. Antalet patienter som kallas in från förturslistan har ökat, vilket medfört att det är långa väntetider för mindre prioriterade patienter. I tabell 1 nedan visas nuläge för aktuella åldrars väntelistor inom tandregleringen.

Tabell 1: Antal patienter på väntelista med ålder 19 år och äldre från och med 1 januari 2025 (födelseår 2000–2006)

Ort	Antal patienter
Luleå	650
Piteå	170
Gällivare	295
Totalt:	1 115

Baserat på tidigare år uppskattas att tandregleringen färdigbehandlar mellan 300–400 patienter årligen. Då fler förturspatienter tas in nu än tidigare är uppskattningen att det kan ta upp till 6–7 år innan alla berörda patienter i aktuella åldersgrupper är

färdigbehandlade. Verksamheten antar dock att cirka 20 procent av patienterna på väntelistan av olika anledningar inte blir aktuella för behandling. Detta utifrån att behandlingsbehovet inte längre är tillräckligt stort eller att patienten själv avböjer alternativt har eller ska flytta från länet.

Vägledning om övergångsregler från det nationella Tandvårdsnätverk

Tandvårdsrepresentanter från samtliga regioner har inom Sveriges kommuner och regioners Tandvårdsnätverk tagit fram en vägledning för övergångsregler i och med återgången till 19-årsgräns för avgiftsfri tandvård. Tandvårdsnätverket tolkar övergångsreglerna för tandreglering enligt nedan praktiska exempel:

- tandställningen måste sitta i munnen på patienten. Avgiftsfri tandregleringsbehandling på regionernas bekostnad, dock längst till och med året patienten fyller 23 år.
- patienter som står i kö omfattas inte,
- de som bara undersökts omfattas inte,
- de som extraherat tänder omfattas inte.
- ingen annan tandvård som följd av detta är ersättningsberättigade, till exempel fyllningar, kronor och implantatbehandlingar.

Tandvårdsnätverkets vägledning för övergångsregler finns i sin helhet i bilaga 1 med tillhörande praktiska exempel i bilaga 2.

Förslag till övergångsregler för Region Norrbotten

Utifrån regionens bedömning av behoven i Norrbotten föreslås följande övergångsregler tillämpas i Region Norrbotten. Med anledning av den omfattande kösituation som råder inom tandregleringen i Norrbotten så är regionens övergångsregler mer omfattande än den nivå som Tandvårdsnätverket enats om.

- Berörda patienter som har en tandställning i munnen får den fortsatta behandlingen utförd utan avgift.
- Berörda patienter som extraherat tänder som ett led i att få en fast tandställning insatt får planerad tandreglering utan avgift.
- Berörda patienter som står på väntelista får utredning samt eventuell tandreglering utförd utan avgift.
- Ingen annan tandvård som följd av detta är ersättningsberättigade, till exempel fyllningar, kronor, implantatbehandlingar osv. Dessa får, i förekommande fall, göras enligt det statliga tandvårdsstödet regelverk.
- För att kunna ge en bra och tydlig information till de patienter som står på väntelista för utredning avser folktandvården ta in resurser från annan region för att göra en screening av nuvarande behandlingsbehov inom tandreglering. Insatsen planeras ske i början av 2025.

Ekonomiska konsekvenser

Kostnadsuppskattning per tandregleringspatient är cirka 36 000 kronor totalt, inklusive undersökningsåtgärder, röntgen och modeller samt fast apparatur enligt dagens taxa. Övergångsreglerna beräknas ge en merkostnad för regionen om cirka 5–6 miljoner kr per år över en period på 6–7 år. Sammantaget över hela övergångsperioden ger det en uppskattad kostnad på cirka 32–35 miljoner kronor. Kostnaderna är beräknade utifrån storleken på aktuell patientgrupp, genomsnittlig kostnad för behandlingarna samt tidsram för slutförande av samtliga behandlingar inom patientgruppen.

Kostnaden för screeningen av nuvarande behandlingsbehov beräknas uppgå till 0,4 miljoner kronor.

Jämställdhetsperspektiv

Beslutet bedöms inte påverka jämställdheten mellan flickor och pojkar, kvinnor och män, men är gynnsamt för unga som år 2024 är mellan 18 och 23 år gamla och tillhör den patientgrupp som omfattas av övergångsreglerna för tandreglering. Beslutet säkerställer en jämlik tandvård då denna grupp ges möjlighet att under övergångsperioden få tandreglering utförd under avgiftsfrihet även efter årsskiftet 2024/2025.

Barnrättsperspektiv

Beslutet påverkar barn i mindre grad eller inte alls. Beslutet berör främst unga som år 2024 är 18 år eller äldre. Barn under 18 år har fortsatt avgiftsfri tandvård.

Beslutsunderlag

1. SKRs tandvårdsnätverks vägledning gällande övergångsregler enligt proposition 2023:24:158 - bilaga 1
2. SKRs tandvårdsnätverks vägledning - Praktiska exempel - bilaga 2

Protokollsutdrag skickas till

Hälso- och sjukvårdsdirektör

Ekonomidirektör

Divisionschef Division Nära

Verksamhetschef VO Folktandvård

Pia Näsfall
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Hans Nylund
Handläggare